

Rauhaa ja ystävyyttä rakentamassa

Vihdoin koitti kauan odotettu Voiton päivä. Sisämaahan evakuoitu väestö ja rintamilta kotiutuneet sotilaat palasivat takaisin kotiseuduilleen. Koko maa ryhtyi tarmokkaasti kunnostamaan sodan hävittämää taloutta. Yhtyeemmekin alkoi uudella innolla kohentaa taiteellista tasoaan. Ensimmäinen ohjelmamme sodan jälkeen oli nimeltään Voittojen tietä. Se koostui pääasiassa tasavaltamme säveltäjien, runoilijoiden ja kirjailijoiden teoksista, jotka heijastivat kansan elämää ja taistelua sotavuosina sekä jälleenrakennustöiden rauhanoimaista arkea. Yksi huomattavimmista ohjelmanumeroista oli Boris Schmidtin sanoittama ja Ruvim Pergamentin säveltämä Runoelma partisaaneineitosista. Se kertoi karjalaisyttöjen Maria Melentjevan ja Anna Litsitsinan uroteosta sotavuosina.

Vuonna 1946 yhtyeemme suoritti suuren kiertuematkan Ukrainan Neuvostotasavaltaan. Tällä matkalla meillä oli konserttien ohella lukuisia yhteisiä tilaisuuksia Ukrainan taidekollektiivien ja yleisön kanssa.

18. marraskuuta 1946. *Taaksemme on jäänyt suuri kiertuematka. Esiinnyimme Kijevissä, Dnepropetrovskissa, Zaporozjessa, Harkovissa, Berdištševissä, Vinnitsassa, Proskurovissa, Lvovissa, Tšernovitsissa, Kolomnassa... Kaikkialla lämmin ja ystävällinen vastaanotto. Mieleeni painuivat eniten Karpaattien takaiset ihanat kaupungit Mukatšev ja Užgorod. Silmänpistäviä ihania maisemia ja paljon hedelmiä. Mukatševissa nousi konsertin jälkeen näyttämölle Moskovan rautatieläisten teatterin taiteilija Vasili Grinin ja sanoi että minulla on muka suuri tulevaisuus koomikkotanssijana. Pitääkö se paikkansa? Onhan minun pääammatini joka tapauksessa kanteleen-*

soitto... Nykyään meillä on vaihtunut johtaja. Johtajana on minun entinen teatterikoulukaverini sotaa edeltäneiltä vuosilta Vasili Pastuhov.

Saavuttuani matkalta kävin Suolusmäen hautausmaalla Jakov Genšaftin haudalla. Hän oli kuollut meidän ollessa kiertueella. Joukostamme on poistunut yksi sivistyneimmistä ja lahjakkaimmista muusikoista.

Seuraavina vuosina yhtyeemme valmisti uusia ohjelmia, kuten Laulu Karjalasta ja Kalevalan maassa, joka oli omistettu Kalevala-epoksen täydellisen painoksen 100-vuotispäivälle. Tasavallan 25-vuotispäiväksi valmistimme Juhlapäivänä-nimisen ohjelman. Niin ikään valmistimme ohjelman Rauhan ja ystävyyden lauluja. Erään ohjelman johdosta runoilija Lea Helo kirjoitti Totuus-lehdessä seuraavasti: »Uusi ohjelma Laulu Karjalasta osoitti, että Kantele on ottanut kehityksessään suuren askeleen eteenpäin ja että sillä on voimia, jotka pystyvät tarjoamaan meille todella korkeatasoista ja tämän päivän vaatimuksia vastaavaa taidetta.»

Lisäksi artikkelissa sanottiin, että »yhtyeellä ei ole vielääkään omia kasvoja» ja että »ohjelma on satunnaisen kirjavaa» ja »karjalaisia ja suomalaisia lauluja on liian vähän». »Eräät laulut on valittu epäonnistuneesti, tasavaltamme monia runoilijoita ja säveltäjiä ei ole saatu mukaan Kanteleen työhön.»

Tämä ja muut tämäntapaiset lausunnot panivat meitä ajattelemaan syvemmin ohjelmistomme kokonaisuutta. Me täydensimme sitä karjalaisten säveltäjien ja runoilijoiden teoksilla. Yhtyeen ohjelmistoon otettiin Kalle Raution säveltämä ja Armas Äikiän sanoittama Oma karjalais-suomalainen maani ja Ruvim Pergamentin säveltämä ja Aleksei Titovin sanoittama Metsäinen seutumme, jota voidaan pitää vielä nytkin Karjalan metsureiden hymninä. Ohjelmistomme koostui suomalaisten, vepsäläisten

ja karjalaisten kansanlaulujen sovituksesta.

Kalle Rautio, Lauri Jousinen, Helmer Sinisalo, Leopold Teplitski ja Ruvim Pergament sävelsivät paljon musiikkia orkesterille.

Balettiryhmämmekin saavutti hyvää menestystä Vasili Kononovin johdolla. Tyynesti ja tasaisesti soljuen kuin uiden pitkin sileätä järven pintaa liikkuvat tanssijat rannikkoalaisten Sorsatanssissa. Kainostellen ja tyynesti tanssittiin Nuorikkoa. Veikeä oli kansantanssi Kyläkeikari ja ripeä oli vauhti Äänisentakaisessa katrillissa...

Kalle Raution suku Karjalan musiikissa ja Kanteleessa jatkuu. Roine Rautio päätti Leningradin konservatorion, palasi Petroskoihin ja tuli kanteleorkesterin johtajaksi. Mutta Roinen kohtalo päättyi traagisesti. Kalamatkalla Kižin saaristoon hän hukkui Reino-veljensä kanssa. Reino oli hyvä baritoonilaulaja Kanteleen kuorossa.

Kolmas veljeksistä Erkki on nykyäänkin muusikkona yhtyeessä. Erkin ja hänen vaimonsa Eilan tunnen kymmeniä vuosia. Erkki soittaa erinomaisesti bassokanteletta ja Eila alttoa. He kumpikin ovat vanhimpia ja kokeimpia Kantele-yhtyeen muusikkoja.

Aunukselainen Pekka Titov on monia vuosia ollut yhtyeen solistina. Hänen heleä tenorinsa on saanut tunnustusta Karjalassa, pitkin Neuvostoliittoa ja myös ulkomailla.

Näinä vuosina Kantele teki tasavaltamme taidetta tunnetuksi kiertumatkoillaan Latviassa, Liettuassa, Eestissä ja Valko-Venäjällä. Yhtyeemme esiintyi myös pääkaupunkimme Moskovan 800-vuosijuhlissa, myös Leningradissa, Kaliningradissa, Murmanskissa, Arkangelissa, Jaroslavlissa, Volgdassa...

Tammikuussa 1947 taiteilijaelämässäni oli merkittävä mieleenpainuva

Kanteleduetto Eila ja Erkki Rautio.

tapahtuma. 14. tammikuuta 1947 kirjoitin muistiooni: *KSNT:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön Asetus 10. tammikuuta 1947. Toivo Vainoselle, Vasili Kononoville ja minulle on myönnetty tasavallan ansiotuneen taiteilijan arvonimi. Olen nuorin ansiotuneista taiteilijoista. Tunnen vastuun, suuren vastuun painavan...*

Nyt vuosikymmenien kuluttua tuskinpa voidaan sanoa tarkalleen, miksi Toivo Vainosesta tuli muusikko. Lieneekö kaiken alkuunpanijana ollut hänen laulamista kiinnostunut isänsä tai ehkä pienen kansansoitinorkesterin esitys Leningradin kauppaopistossa, jossa Toivo oli silloin opiskellut. Oli miten oli, mutta kuultuaan että Petroskoin musiikkiopisto etsii nuoria, hän matkusti Karjalaan.

— Osaatko soittaa? kysyttiin Toivolta, kun hän astui musiikkiopiston lautakunnan eteen.

— Soittelenhan minä jonkin verran mandoliinia, hän vastasi arastellen.

Toivo läpäisi kokeet ja pääsi musiikkiopiston ensimmäisen vuosikursin opiskelijaksi. Inkerinmaalta kotoisin oleva poika ryhtyi ahkerasti opiskelemaan musiikkia aivan aakkosista...

Syksyllä 1940 solakka nuorimies sotilasmantteli yllään astui Kantele-yhtyeen johtajan Viktor Gudkovin työhuoneeseen ja sanoi:

— Kohta kotiudun asepalveluksesta. Haluaisin soittaa kanteletta.

Jo opiskellessaan musiikkiopistossa hän oli tavannut Gudkovia, joka oli käynyt esitelmöimässä opiskelijoille kanteleesta. Toivo oli jo silloin alkanut opetella kanteleensoittoa.

Keskustelimme kerran hänen kanssaan kanteleesta ja soittamisesta ja hän sanoi:

— Et ikinä arvaa, missä minä kuulin ensimmäisen kerran kanteletta.

— Ilmeisesti Kantele-yhtyeen esityksissä.

— Ei toki. Minä kuuntelin samoja

kanteleensoittajia, joita Viktor Gudkovkin aikoinaan. Ja arvaapas missä? Petroskoin kaupunginsaunan luona vuonna 1937.

Petroskoin vanhemman polven asukkaat muistavat varmaankin entisen saunan Lososinka-joen rannalla, nykyisen Kirovin aukion laidassa. Tätä saunaa Toivo tarkoittikin.

— Silloin sen edustalla nurmikolla istuskeli usein kaksi partaniekkaa vanhusta: Iivana Lebedev ja Teppana Tupitsin, Toivo jatkoi. — He soittelivat omatekoisia kanteleitaan. Minä kävin kuuntelemassa soittoa ja tutustuin heihin. Ukot kertoivat minulle, että ovat kotoisin Prääsän piirin Tšukkolan kylästä ja käyvät usein sunnuntaisin kaupungissa »itseään näyttämässä ja muita katsomassa». Silloin minä kiinnostuinkin kanteleeseen...

Toivo Vainonen oli niitä muusikkoja, jotka olivat käyneet Viktor Gudkovin soittokoulun pitkin ja poikin. Vuonna 1940 yhtyeeseemme perustettiin kantelekvartetti ja hänestä tuli sen soittaja. Soitimme hyvällä menestyksellä muun muassa Viktor Gudkovin säveltämää Vanhan kellon soittoa ja Suomalaisia kansantansseja sekä klassista musiikkia.

Lieneekö olemassa yhtäkään tasavaltamme kaupunkia, taajamaa ja syrjäkylää, jossa ei olisi soinnut Toivon kantele. Konsertoimme hänen kanssaan sekä kotimaassa että ulkomailla alkaen Budapestin nuorisofestivaalista elokuussa 1949. Siellä me säestimme Lutsia Tepposen (yhtyeemme solistin) lauluja kanteleduetolla. Lutsia, Toivo ja minä olimme ensimmäisiä kantelelaisia, jotka konsertoivat ulkomailla.

1950-luvulla esiinnyimme Toivon kanssa duetolla Riian yliopiston konserttisalissa. Soitimme ohjelmamme loppuun, mutta yleisö ei tahtonut päästää meitä pois. Silloin Toivo ehdotti, että esitetään vanha jo melkein unohtunut suomalaisaiheinen musiikkisovitus. Jännäsin että muistanenko sen. Mutta Toivo soitti rauhallisena

Toivo Vainonen ja Maksim Gavrilo Suomessa syyskuussa 1961.

ja verkalleen ja minäkin rauhoituin. Innostuimme niin että soitimme vielä monen monituista entisiltä ajoilta muistunutta kappaletta.

Kerran 60-luvun lopulla olimme kiertueella Ašhabadissa. Lämpömittari alkoi nousta yli +40:n asteen. Kanteleemme kuivuivat pahoin ja olivat vähällä haljeta. Balalaikan soittajan peli olikin haljennut. Toivo keksi ovelan konstin. Hotellihuoneessa me laskimme ammeeseen vettä ja pistimme soittimemme ammeen päälle, että ne »hengittäisivät kosteutta» kuten Toivo sanoi. Kanteleemme kestivät koettelemuksen vaikka räätisivätkin kuumuudesta...

Muistellesani ystäväni ja työtoveriani haluaisin korostaa yhtä hänen piirrettään. Useita vuosia hän toimi nuorten muusikkojen kasvattajana. Eikä tämä työ ollut hänelle pelkkää harrastusta, vaan huolenpitoa soittoperinteen jatkuvuudesta, jotta Karjalan kankailla kaikuisivat aina kanteleen heleät soinnut. Pitäen silmällä juuri tätä soittoperinteen jatkuvuutta laadimme Toivon kanssa yhteisvoimin uuden oppikirjan kanteleensoittajille.

Elokuussa vuonna 1951 Berliinissä pidettyyn nuorison Maailmanfestivaaliin yhtyeestämme osallistui: Feodor Kozin, Tamara Ptšjolina, Roine Karen,

Anna Arifmetikova, Viktor Tarabukin, Jelena Izotova, Veniamin Varlamov, Andrei Šutko, Lidia Kosolapova, Nina Romanenko ja minä. Siellä me esitimme viisi erilaista tanssinumeroa: Sorsatanssin, Äänisentakaisen katrillin, Karjalaisen kalastajatanssin, Nuorikon ja Krugan. Kalastajatanssin esityksestä me saimme kansantanssien kilpailussa toisen Maailmanpalkinnon. Petroskoin asemalla meidät otettiin juhlallisesti vastaan. Samana päivänä pidettiin joukkokokous. Monia meitä kannettiin riemuiten puhujakorokkeelle ja sieltä autoihin. Niinä päivinä kerroin paljon konserttimatkastamme Berliiniin. Puhuin myös tasavaltamme suomenkielisessä radiossa matkavaikutelmistani, tapaanisistamme ja nuorten kamppailusta rauhan puolesta...

Syyskuussa 1951 valmistauduimme Moskovassa lokakuussa pidettävään karjalais-suomalaisen musiikki- ja tanssitaiteen viikkoon. Työtä oli paljon. Oli myös intoakin.

Moskova. Olemme esiintyneet täällä Tšaikovskin konserttisalissa ja Lomonosoville nimetyssä Moskovan yliopistossa sekä Liittojen talon Pylvässalissa ja Moskovan monissa kulttuuritaloissa. Nämä esityksemme ovat olleet karjalais-suomalaisen taiteen juhlaa.

Moskovassa pidetty musiikki- ja tanssiviikko oli Kantele-yhtyeen taiteilijoille suuri koetus ja koulu. Monissa tilaisuuksissa ja juhlaviikon yhteenvetojen käsittelyssä Moskovan etevimmät taiteilijat ja kriitikot lausivat paljon arvokkaita huomautuksia ja toivomuksia koko yhtyeellemme sekä sen eri ryhmille. Niinpä tapaanmistilaisuudessa Pjatinitskille nimetyyn venäläisen kansankuoron ja Neuvostoliiton kansantanssiyhtyeen kanssa Neuvostoliiton kansantaiteilija Igor Moisejev analysoi yhtyeemme tansseja. Hän osoitti, että on olemassa vaara viehättyä liialliseen stilisoimiseen sekä erilaisten tehokeinojen käyttöön yhtyeemme eräissä tansseissa. Pjat-

Aino-ryhmä, 1973.

nitskille nimetyn kansankuoron johtaja P. Kazmin kehotti suurentamaan kanteleorkesteria. Paljon arvokkaita huomautuksia tehtiin myös kuorolle ja yhtyeen solisteille.

Tällöin syntyi ajatus erillisen kansanlauluryhmän perustamisesta Kantele-yhtyeeseen. Tasavallan silloinen taidehallinnon päällikkö Georgi Mnatsakanov kannatti tätä ajatusta. Näin pantiin alulle Aino-lauluryhmän perustaminen.

Aino-ryhmä aloitti toimintansa maaliskuussa 1952. Ryhmään liittyivät sisarukset Fedosja ja Jevdokija Kirjakova Petrovskin kansankuorosta, Lidia Raskova Seutjärveltä, Antonina Pahomova Kuusirannasta ja Lidia Amosova Petroskoista. Heitä säästivät hanureilla Viktor ja Vladimir

Bydanov. Lauluryhmän johtajaksi tuli Sofia Oskina.

— Alku oli todella hankala, Sofia muisteli. — Minulla oli vielä hämärä käsitys karjalaisten kansanlauluista, niiden omaleimaisuudesta ja esitystavasta. Mutta laulajat itse autoivat minua jatkuvasti.

Kun Aino-ryhmä oli konsertoinut ensimmäisen kerran, pääsi se heti alkuun yleisön suosioon. Laulut ilmaisivat syvällisiä tunteita, olivat lyyrisiä ja usein huumorin höystämiä.

Pitkäaikaisen työn tuloksena taideryhmän ohjelmisto laajeni ja monipuolistui. Laulajat saivat apua välittömästi harjoituksiinkin osallistuneilta kansanlaulujen tuntijoilta Ivan Ljovkinilta ja Vasili Kononovilta.

Lauluryhmän taiteellisen tason parantumisen myötä tekivät Karjalan säveltäjät sille karjalaisten, suomalaisten ja vepsäläisten kansanlaulu-

jen sovituksia ja tarjosivat omia laulujaan.

Aino on esiintynyt suurella menestyksellä eri puolilla Neuvostoliittoa ja ulkomailla: Suomessa, Puolassa, Tšekkoslovakiassa ja DDR:ssä

Aika on jättänyt pois vanhempia laulajia ja tuonut nuorempia tilalle. Uranuurtajien mainetta jatkavat nyt Nadežda Vydrina, Tatjana Agapova, Tatjana Selimova, Nina Novikova ja Valentina Mišuk. Ryhmän perustamisesta asti on ollut mukana Jevdokia Ignatjeva (Kirjanova). Sekstettikoonpano on pysynyt muuttumattomana. Välillä johtajana toimineen Klara Stasjukin tilalle on jälleen palannut Sofia Oskina.

Aino-ryhmän saavutuksiin kuuluu osallistuminen Varsovassa pidettyyn nuorisofestivaaliin sekä ensimmäisen yleisvenäläisen taidekatselmuksen päättäjaiskonserttiin. On myös ollut useampia matkoja Suomeen.

Aino tunnetaan tasavallan taitavimpana kansanlaulujen esittäjänä. Eittämättä myös Ainon ansiota ovat viime aikoina Karjalassa syntyneet monet harrastajien kansanlauluryhmät ja -yhtyeet, joista yleisö on yhä enemmän kiinnostunut.

Harrastajataiteilijoiden parissa

Elettiin vuotta 1959. Tähän asti työasiat olivat sujuneet mukiinmenevästi. Oli ollut sekä hyvää että huonoa. Toukokuussa uusi kulttuuriministeri Lev Kolmovski kutsui minut puheilleen ja ehdotti, että siirtyisin Onegan traktoritehtaan kulttuuritalon taiteilijaksi johtajaksi ja tanssiryhmän ohjaajaksi.

22. kesäkuuta 1959. Näyttää siltä, että uudessa työpaikassa vietän enemmän aikaa mitä työ vaatisi. Valmistaudumme Onegan traktoritehtaan harrastajataiteen katselmukseen. Varakulttuuriministeri Stanislav Kolosjonok soitti minulle ja kehotti harjoit-

telemaan Ruvim Pergamentin sävellyksiä kanteleelle. Hän sanoi, että minun on esitettävä niitä kantelekvar-tetissa Moskovassa Karjalan kulttuuripäivien päättäjaiskonsertissa, mutta tällaiseen minulla ei liikenisi aikaa, sillä harrastajataiteilijoiden ohjaaminen vaatii paljon ponnistuksia ja aikaa. Toisaalta tekisi mieli esiintyäkin...

3. heinäkuuta 1959. Filharmonian taiteellinen johtaja Abram Golland kehotti osallistumaan Karjalan kulttuuripäiviin Moskovassa filharmonian solistina.

7. heinäkuuta 1959. Minulle ehdotettiin Onegan traktoritehtaan harrastajatanssiyhtyeen valmentamista Karjalan kulttuuripäiville Moskovaan. Siinä saa ja pitääkin hikoilla.

18. heinäkuuta 1959. Harrastajatanssiyhtye harjoittelee Tehdaskatril-lia, suomalaista kansantanssia Puheli poika, Ristu-Kondraa, karjalaista kansantanssia ja Metsurien piirileikkiä. Puheli poika -tanssissa minä soitan kenteletta. Tanssi tuntuu viehättävältä ja lyyriseltä.

25. heinäkuuta 1959. Kuusitoista Onegan traktoritehtaan kulttuuritalon harrastajatanssijaa sai kuu-kauden vapaata valmistautuakseen Moskovassa pidettäviin Karjalan kulttuuripäiviin. Harjoitutan heitä armo-ttomasti kahdesti päivässä. Tilasin jalkineet ja puvut tanssijoille. Soit-telen harjoitusmielessä kanteletta koto-salla.

17. elokuuta 1959. Ensimmäinen ryhmä Karjalan edustajia matkusti Moskovaan. Eilen pidettiin viimeinen harrastajataiteilijoiden harjoitus. Onegan traktoritehtaan johtaja Ivan Gratšov rohkaisee meitä jatkuvasti. Myös ammattiliittokomitea ja nuorisoliitto-järjestö auttavat. Jospa näin olisi aina, eikä vain suurien juhlien aattona.

5. syyskuuta 1959. Palasimme Moskovasta eilen. Tehtaan nuorille har-rastajataiteilijoille tämä matka oli tosi elämys. Esiinnyimme kahdesti Kremlin teatterissa, metron rakentaji-en kulttuuritalolla, Gorkin puistossa.

Neuvosto-Armeijan keskuskulttuuri-palatsissa, Izmailovossa ja Gorbunoville nimetyssä kulttuuritalossa. Vaihtelua on paljon.

25. syyskuuta 1959. Karjalan kulttuuripäivien parhaille osanottajille myönnettiin palkintoja. Minä sain Työmaineen mitalin. Tuli onnitteluja NKP:n Karjalan aluekomitealta ja KASNT:n Ministerineuvostolta ja ammattiliittojen aluekomitealta.

6. marraskuuta 1960. Illalla pidettiin Lokakuun juhlille omistettu konsertti. Siihen osallistui onegantehtaalisten harrastajataiteilijoiden lisäksi myös viihdeyhdyt Kalugasta. Todettiin että tehtaalaisten taso on korkeampaa kuin kalugalaisten. Kuitenkin täytyy korostaa että puolue- ja ammattiliittokomiteat eivät huolehdi riittävästi amatööritäiteestä. Tehtaan johtaja Ivan Gratšov auttaa kyllä voimiansa mukaan. Minua kutsutaan Metallist-tehtaalte amatööritäiteen johtajaksi. Siellä johtajalta vaaditaan paljon, mutta kannustetaan harrastajataiteilijoita tuntuvasti. Olen jo auttanut Metallist-tehtaan harrastajia. Juhlakonsertissa lauloi tehtaan viisikymmenhenkinen kuoro ja esiintyi muitakin tehtaan harrastajia...

10. marraskuuta 1960. Otin lopputilin Onegan traktoritehtaan kulttuuritalolta ja siirryin Metallist-tehtaan amatööritäiteilijöiden ohjaajaksi. Tietenkin väliaikaisesti.

10. helmikuuta 1961. Pyydetiin auttaa Olenegorskin tanssiryhmää. Vietin Olenegorskissa kaksikymmentä päivää. Tutustuin loushimon töihin. Päätin ohjata loushimon tanssiryhmässä tanssin nimeltään Nuorisoliittolaisten häät. Mutta kun tutustuin tanssijoihin, niin vakuutuin etteivät pojat osaa tanssia kyykyssä. Harjoittelimme sitä taitoa viikon päivät ja aloitimme tanssin harjoitukset. Loushimon johto ja asiasta kiinnostuneet olivat läsnä harjoituksissa. Johto totesi että edistystä on tapahtunut. Harjoittelemme pitkät illat hiki hatussa. Tanssijat ovat kiinnostuneita. Yritän opettaa heille kai-

ken taitoni ja hikoilen yhdessä heidän kanssaan. Ohjasin kahdessakymmenessä päivässä neljä erilaista tanssia.

Tunnen tuulta purjeissani. Osoit-auduin luottamuksen arvoiseksi. Johtajat ehdottavat, että jäisin tänne taiteelliseksi johtajaksi. Ehkä jäänkin...

24. maaliskuuta 1961. Kävin NKP:n Petroskoin kaupunkikomitean ensimmäisen sihteerin Vasili Tšupin puheilla: piti saada puolueasiat järjestykseen. Hän soitti kulttuuriministeri Lev Kolmovskille, että tietääkö tämä minun matkustavan Karjalasta Olenegorskiin. Tšupi ei halua päästää minua.

28. maaliskuuta 1961. Kulttuuriministeriöstä soitettiin, että minua pyydetään takaisin Kantele-yhtyeeseen.

Jälleen Kanteleessa

Matkoja, matkoja. Harjoituksia, esityksiä, uusia ystäviä, hilpeitä tapauksia vanhojen ystävien ja tuttavien kanssa, palaamisia kotiin ja taas kiertuematkoja...

Syyskuussa 1961 Kanteleen konserttiryhmä vieraili Suomessa. Ryhmää johti varakulttuuriministeri Stanislav Kolosjonok. Esiinnyimme kerran päivässä. Meidät vastaanotettiin erittäin lämpimästi ja vieraanvaraisesti. Jakaannuimme kahteen ryhmään: toinen kiersi Pohjois-Suomea ja toinen Keski-Suomea. Suomessa vieraili samaan aikaan NKP:n KK:n valtuuskunta. Karjalasta valtuuskunnassa oli aluekomitean sihteeri Vasili Smirnov. Me tapasimme hänet usein eri tilaisuuksissa. Jouduin konserttien lisäksi tulkkamaan useassa virallisessakin tilaisuudessa. Vaikutelmia on jäänyt paljon.

Esitimme myös konsertin Neuvostoliiton Suomen suurlähetystössä. Stanislav Kolosjonok kertoi matkastamme, ja minä juonsin konserttia.

Kaksi kertaa kävimme SKP:n Keskuskomiteassa. Meidät ottivat vastaan

Ville Pessi, Hertta Kuusinen ja Armas Äikiä.

Suomalainen yleisö otti vastaan esityksemme lämpimästi. Konsertit päättyivät tavallisesti Moskovan illat-lauluun, johon yhtyi usein yleisökin. Usein tilaisuutta jatkettiin yhteisillä tanssiaisilla. Mieleenpainuva matka kerta kaikkiaan.

Vuoden 1961 lopulla Kantele-yhtye teki melkein kolme kuukautta kestäneen kiertuematkan. Me esiinnyimme koko yhtyeen voimin Krimillä, Uralilla, Kuibyševissa ja Tatarian ASNT:ssa. Paluumatkalla esiinnyimme Hatsinassa ja Leningradin taidepalatsissa.

Pavlodarin kaupungissa Uralilla nousi esityksen jälkeen näyttämölle ryhmä työläisiä kiittämään esityksestä. Yksi heistä oli kirjoittanut runon, jolla tervehti kanteleensoittajia kaukaisesta Karjalasta.

Mieleeni on jäänyt myös tämän matkan aikana 24:ntenä syyskuuta Jaltassa pidetty laulun ja tanssin päivä Massandra-puiston avaralla

näyttämöllä. Täällä meitä esiintyviä taiteilijoita oli eri puolilta Neuvostoliittoa sekä ulkomailta. Oli jopa taitava mieskuoro Indonesiasta.

Juri Gagarin, joka vietti lomaansa Krimillä, kävi konsertissamme.

Meidän yhtyeemme täytti sinä vuonna 25 vuotta, ja ohjelmistomme oli valmistettu merkkipäivän hengessä. Siihen kuuluivat parhaimmat kansanlaulut, tanhut ja musiikkikapaleet edeltäneiltä vuosilta. Orkesteri soitti Edvard Griegin Anitran tanssin, Pjotr Tšaikovskin Pienten joutsenten tanssin ja Paganini-Lisztin Menninkäisten tanssin. Yhtyeen kuoro lauloi Helmer Sinisalon, Juri Zaritskin ja Kalle Raution sävellyksiä ja soituksia karjalaisista, vepsäläisistä, suomalaisista ja venäläisistä kansanlauluista.

Suurta suosiota saivat osakseen Karjalan ansioitunut naisten lauluryhmä Aino ja tanhuryhmä, jonka

Yhtyeen lauluryhmä Vanhat pojat 1960-luvulla. Vas. V. Aksentjev, P. Titov, P. Sadrin, M. Gavrilov ja K. Slapak.

I. Rudakov ja I. Žukov tanssissa Vanha kylä.

ohjelmassa oli Vasili Kononovin, Helmi Malmin ja Viktor Tšizovin ohjaamia tansseja. Yhtyeemme solistit Klavdia Povolotskaja ja Viktor Kalinkin lauloivat säveltäjä Juri Zaritskin nykyaiheisen sävellyksen...

Maaliskuu 1964. 6:na maaliskuuta kuoli Ruvim Pergament, yksi vaikuttavimmista hahmoista Karjalan musiikkitaiteessa. Ruvimiin olin tutustunut lähemmin sotavuosina Belomorskissa asuessamme samassa ränsistyneessä puutalossa Kiroville nimetyn klubin vastapäätä. Tein silloin hänen pyynnöstä viitiseitoista suomenkielistä sanoitusta hänen sepittämiinsä lauluihin. Sitä paitsi Ruvim Pergament oli tehnyt paljon musiikkia myös Kanteleen orkesterille. Hän oli perinpohjin tutkinut kanteleen mahdollisuudet ja yhdistänyt kanteleen jousi- sekä puhallinsoitinkvartettiin. Hän oli ollut yhdessä Viktor Gudkovin kanssa tenttaamassa minua, kun olin vuonna 1938 pyrkimässä »artistaksi» Kantele-yhtyeeseen. Tunnen kiitollisuutta häntä kohtaan niistä

neuvoista ja opastuksista, jotka auttoivat minua muusikkona ja näyttelijänä saavuttamaan sen tason, joka minulla nyt on.

23. maaliskuuta Leopold Teplitski täytti 75 vuotta. Hän on toinen Karjalan musiikin monipuolisista tulkitsijoista. Hän on toiminut monia vuosia sinfoniaorkesterin kapellimestarina ja johtaa nyt Kantele-orkesteria. Hänen aikanaan orkesteri on laajennut kahteenkymmeneen kahteen henkeen. Paitsi kanteleita orkesteria täydentävät jousi- ja puhallinsoittimet. Nykyisessä kokoonpanossa me pystymme soittamaan kansanmusiikin lisäksi vakavaa klassista musiikkia.

Niin paljon kuin muistan Leopold Teplitski on ollut avulias ja samalla ankara johtaja. Kerran nuoremman polven kanteleensoittajat eivät viitsineet oppia ulkoa osasuoritustaan. Leopold keskeytti harjoitukset ja sanoi:

— Kuulkaahan, neitokset. Petroskoissa on paljon laitoksia, joissa on työvoimapolua...

Siinä kihosi monen tyttöparan silmiin kyyneleitä...

Mutta juuri tämä vaatimaisuus miellyttää meitä hänessä: työtä pitää tehdä kunnolla. Usein käyn hänen luonaan Volhovskin kadun puutalossa. Olkoon hänellä sitten kiireitä vaikka minkälaisia, hän jättää ne syrjään ja on valmis opettamaan musiikkiteoriaa ja harmoniaa.

— Tule vaan, äläkä ujostele, hän sanoo tavallisesti hyvästellessään. Ja minä käytän tilaisuutta hyväkseni.

Heinäkuussa 1966 teimme kuukauden kestäneen kiertuematkan pitkin Karjalaa. Ennen kiertueelle lähtöä olimme laatineet ja harjoitelleet mielestämme melko monipuolisen ohjelman. Siihen sisältyi lauluja, runonlausuntaa, kanteleensoittoa, letkajenkkaa ja ripeitä kansantansseja. Sanalla sanoen juuri niin paljon kuin kuukauden kiertuematkaan sonnustautuneen taiteilijan selkäreppuun saattaa sulloa.

Kantamus oli tuntuva, ja lisänä oli

Kuoron paatenelainen ryhmä, 1977.

Kuvat tekijän arkistosta

harras toivo että esityksemme miellyttäisi yleisöä. Niin tuo näkyi tekevänkin. Aplodeja tuli roppakaupalla, toivomuksia sitäkin rutkemmalti. Jäähyväisiksi tavallisesti sanottiin:

— Käykää useimmin näillä main, älkääkä aina kyyhöttäkö vain Petroskoissa.

Matka Jolmuksesta Humarinoon oli kaikkea muuta kuin helppoa. Ei sen vuoksi että nykyiset 20 kilometrin taipaleet pituudella pelottaisivat. Matka Setsmajoelle asti hurautti huomautta, mutta sitten tie alkoi muistuttaa pyykkilautaa. Auto pomppi jalkapallon tavoin ja survoi meitä matkalaisia kuin suurimoja huhmaressa. Syrjätiellä saa nykyäänkin kokea tällaista lystiä, varsinkin rospuutto-aikana.

Olimme todellakin iloisia kun pääsimme lopulta perille.

Humarino oli muuten kaikin puolin mieleenpainuva asutus. Olimme ennenkin käyneet siellä sekä kesällä et-

tä talvella, niin keväällä kuin syksyläkin. Kaduilla hivelivät silmää metsätyöläisten vieraanvaraiset talot, kaupunkilaistyyliiset kaupat, ruokala, lastentarha, leipomo, apteekki, parturi ja ompeluliike. Niiden joukosta erottui klubirakennus. Sen tilat eivät olleet mitkään suuret, mutta se oli siisti ja lämmin — ei tuollaisia vielä jokaisessa taajamassa näekään.

Humarinossa asuu ahkeraa ja ystävälistä väkeä. Kun konsertti oli päätynyt ja osa yleisöstä hajaantunut moottoripyöriä pärisyttäen koteihinsa, meille alkoi tulla vieraskutsuja kuin turkin hihasta. Minä jouduin erään aito karjalaiseen taloon. Vanha emäntä kiikutti pöytään hirmuisen maitopadan, ja talon nuori isäntä, ilmeisesti emännän poika, esitteli vaimonsa ja kuusi toinen toistaan pienempää lastaan:

— ...Nämä kaksoiset tässä ovat siten Valentina ja Fidel.

Lapsille oli annettu nimet avaruuslentäjämme Valentina Tereškovan ja Kuuban Fidel Castron mukaan.

Yleensä Humarinossa oli paljon lapsia ja kukkia.

Sunnuntaina saavuimme Selgän kylään. Ihana auringonlaskun aika. Tyy-ni järvi näytti suunnattomalta peililtä, ja mäen kumpareella sijaitsevan klubin piha oli täynnään kansallispuukuisia naisia. He odottivat meitä.

Pujottauduimme väkijoukon läpi klubiin, missä sen hoitaja piti meille kokonaisen puheen yhteen hengenve-toon:

— Katsokaa nyt omin silmin että uskotte. Salissa on kaikkiaan kahdeksankymmentä istuinpaikkaa, mutta halukkaita konserttiin vähintään pari sataa. Sanokaa siellä kulttuuriministeriössä, että seuraavalla kerralla teille varataan aikaa useampaan esitykseen. Ja että petroskoilaiset näyttelijät kävisivät useammin vierainamme. Paitsi elokuvia ja tansseja ei täällä paljon muuta kulttuuritoimintaa harjoiteta-kaan...

Nykyään olisi hassua olettaa ettei syrjäkylissä ymmärretä paljon mitään taiteesta. Päinvastoin. Täällä sitä vasta kaivataankin ja ymmärretään. Maaseudun vaatimukset ovat nykyään samaa luokkaa mitä kaupungissakin. Televisiolähetykset, joita täällä Selgän kylässä katsotaan miltei joka telossa, eivät enää kykene tyydyttämään kyläläisten kulttuurinälkää. Eikä ihme että kyläläiset haluavat katsoa yhä useammin teatterinäytäntöjä, konsertteja ja kuunnella myös sinfoniamusiikkia...

Selgän väki palkitsi lämpimin suosionsoituksin sekä kanteleorkesterimme että tanssiryhmämme esitykset. Mutta runsaimmat aplodit taisivat sittenkin ansaita Aleksanteri Filinov ja Valentina Sestakova karjalaisilla kansanlauluillaan. Valentina on muuten kotoisin tästä Selgän kylästä. Lähtiessämme konsertin jälkeen jatka-

maan matkaamme saattajien juokosta kuului jatkuvasti evästyksiä:

— Tulkua toitsi ta rikenempäh!

Kärgöjärvellä konsertin alkamiseen oli aikaa vielä pari tuntia. Minä ja-loittelin kyläkuja ja katselin ympärilleni levittäytyneitä metsämaisemia. Vastaan tuli tämän tuosta koululaisia laukkuineen. He tervehtivät kon-teliaasti karjalaksi:

— Terveh!

— Hyvää iltaa, vastasin suomeksi.

Pikkuinen miehenalku oli taapertamassa nähtävästi lastentarhasta. Lähestyessään minua hän otti jopa lakin päästään ja sanoi kaula kenossa:

— Päivää, setä...

Kenties jonkun mielestä tämä ikivanha karjalainen tapa tervehtiä tuikituntematonta miestä saattaa tuntua oudolta. Minusta se on kaunista. Olen varma että näistä pienistä Kärgöjärven asukkaista varttuu ajan mennen kohteliaita ja huomaavaisia ihmisiä. Ajatus siitä lämmitti mieltäni, halutti kiittää kaikesta sydäimestä sekä kyläkoulun opettajia että näiden tenavien vanhempia.

Meitä moitittiin usein siitä, että kävimme kuitenkin harvoin kaukaisissa asutuksissa. Siinä oli tietysti perää. Mutta asiassa oli vielä toinenkin puoli. Vatšan metsätyöläisäsituk-sessa esimerkiksi meitä ei osattu odottaakaan. Tosin kyläkaupan oveen oli joku kaiketi viime hetkellä prantännyt kouluvihkosta reväistylle liuskalle pari sanaa ilmoitukseksi tulostamme. Tietysti vain muodon vuoksi. Metsätyömaan johto oli tyyten unoh-tanut asian, eivätkä kulttuuriosaston työntekijät Segežan piirineuvostosta muistaneet soittaa Vatšaan toistami-seen.

Kansan keskuudessa tavataan sanoa: kukkaroksi mäni ensimmäinen kakkara. Mutta mistä johtuu, kun kuukauden kuluessa noita tuollaisia »kukkaroita» kertyi useampia?

Esitys pidettiin silti. Mieliharmia piisasi tosin sekä meille että yleisölle, sillä sananlasku, parempi myöhään

kuin ei milloinkaan, ei tepsinyt sataprosenttisesti eikä kaikki halukkaat ehtineet näytäntöön. Sinä iltana metsätyömaan johto kuuli kunniansa monen miehen suusta. Sääli vain ettei paikan päällä sattunut olemaan piirineuvoston virkaniekkoja, sillä osanen tuosta »kunniasta» kuului eittämättä heillekin.

Repolassa annoimme kolme esitystä peräkkäin täpötäydessä salissa. Sen jälkeen kävimme vielä metsätyömailla. Siellä oli runsaasti nuorisoa, mutta amatööritaiteen harrastajia ei nimeksikään. Ihmettelimme luonnollisesti, mistä kenkä puristaa. Kävi selville että esimerkiksi Tuuloksessa ei ole ainoatakaan hanurinsoittajaa. Kuka ja mitä varten on keksinyt tälle ikivanhalle paikkakunnalle uuden, karjalaisen korvaan niin oudosti sohahtavan nimen? Oliko entinen Tuulivaara muka huonompi? Minusta kun tuo entinen kuulosti paljon kauniimalta, tuntui jotenkin kotoisammalta. Olisivat säilyttäneet sen vaikkapa muistona sodan jaloissa täydellisesti tuhoutuneesta Tuulivaaran kylästä.

— Laulajia meillä löytyy vaikka kuinka paljon, mutta kuka nyt meidän aikanamme kehtaa kiusata kurkkuun ilman säestystä, eräs nuori metsuri selvitti. — Kuuntelemme mieluummin radiota...

Katselin ennestään tuttuja Rukajärven näkymiä. Olin käynyt täällä viimeksi vuonna 1958. Nyt ensi vaikutelma oli sellainen, aivan kuin Rukajärvellä olisi kaikki säilynyt ennallaan, muuttumattomana.

Tosiasiassa kylä oli muuttunut ja kovasti. Sen kujilla parveili nuorta väkeä kaksin verroin enemmän kuin kahdeksan vuotta sitten. Vietettiin sunnuntaipäivää levon ja urheilun merkeissä. Aamusta keräännettiin kommunardien haudalle muistelemaan urotöitä. Sen jälkeen viereisellä urheilukentällä kilpailivat paremmuudestaan lähikylien laulukuorot. Iltakonserttimme kulttuuritalolla oli omiaan

tehostamaan lepopäivän tunnelmaa. Tuntui kuin kanteleemmekin olisivat soineet silloin monin verroin heleämmin.

Segežasta Tabyin koskelle lähdimme kahdella isolla moottoriveneellä.

— Kun Vienanmeren kanava rakennettiin, on vesi noussut Uikujärvessä yhdeksän metriä. Nyt Tabyihin päästään vain vesiteitse, vakavakasvoinen perämies selitti.

Tabyin uittomiesten luona meitä onnisti sikäli, että olimme ensimmäisiä esiintyjä vasta-avatussa klubissa. Konsertin jälkeen tukkimiehet järjestivät komeat pidot ja päästivät meidät takaisin vasta myöhään yöllä.

Veneen keula halkoi Uikujärven selkää. Tabyin valot ja uittolaisten nuotiot häipyivät verkalleen yön hämäryyteen. . .

Muinaisrunojen ja laulujen tarumainen seutu Kalevala. Olimme käyneet täällä koko yhtyeen voimin monia vuosia sitten. Sitä huolellisemmin valmistauduimme esityksiin nyt. En eräny sanoessani, että kaksi konserttia Kuitin rannalla sijaitsevassa kulttuuritalossa muodostuivat meille todelliseksi taiteen juhlaiksi. Useat ohjelmanumerot toistimme raikuvien suosiosoituksien säestyksellä.

Mieltä lämmitti lisäksi sekin että katsojien joukossa oli monen monta vanhaa ja vilpitöntä ystävää: ikäkäs runontaitaja Maria Mihejeva, lahjakas säveltäjä Veikko Pällinen, kautta Karjalan tunnettujen kirjailijoittemme opastaja ja tiennäyttävä Matti Pirhonen.

Konsertin jälkeen lepäilimme pitkän tovin kulttuuritalon pihamaalla, Lönnrotin jyrkän mäntyvanhuksen juurella. Otimme valokuvia ja muistelemme Kalevalan vanhoja runoja, kuuntelimme Kalevalan kansanteatterin johtajan Anisja Denisovan kertomuksia kylän elämästä ja kulttuurihuolista. Väsytti. Edessämme oli vielä pitkä matka...